

Talousarvio 2023 -laadintaohjeet

1) Talousarvioprosessin valmistelun lähtökohdat

Kuntien talousarviosta ja -suunnitelmasta säädetään kuntalain 110 §:ssä. Kuntalain mukaan ”valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelmakausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien.”

Talousarvion valmistelusta vastaa kaupunginhallitus ja jokainen palveluala omalla toimialueellaan. Talousarviossa ja taloussuunnitelmassa hyväksytään sekä kunnan että kuntakonsernin toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Talousarvioprosessi etenee talousarvion laadintaohjeen mukaisesti talouspalveluiden johdolla ja ohjeistuksen mukaisesti. Palvelualajohtajat vastaavat siitä, että vastuualueensa käyttötalouden talousarvioehdotus valmistuu ja käsitellään lautakunnissa aikataulun mukaisesti.

2) Yleistä taloudesta

Valtiovarainministeriön vuotta 2021 koskevan taloudellisen katsauksen mukaan maailmantalous on elpynyt nopeasti vuonna 2019 puhjenneen pandemian aiheuttamasta taantumasta. Tällä hetkellä kasvunäkymiä varjostavat kuitenkin edelleen jatkuva pandemiatilanne, helmikuussa 2022 alkanut Ukrainan sota, tarjontaketjujen häiriöt sekä nopeasti kiihtynyt inflaatio.

Valtiovarainministeriön mukaan julkisen talouden menot ja tulot ovat rakenteellisesti epätasapainossa, minkä vuoksi julkinen talous ei ole kestäväällä pohjalla pidemmällä aikavälillä. Sota Ukrainassa heijastuu myös Suomen julkiseen talouteen. Taloudellinen aktiivisuus hidastuu ja toimintaympäristössä tehdään varautumis- ja tukitoimia. Vuoden 2023 budjettitalouden menotason arvioidaan nousevan vuoden 2022 tasosta. Menotason kasvu aiheutuu pääosin sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksesta. Myös Ukrainan sodan vuoksi tehdyt määrärahapäätökset kohottavat kehyskauden menotasoa.

Kuntatalouden toimintaympäristö on poikkeuksellisessa myllerryksessä koronapandemian, turvallisuusuhkien, lakon ja kuntien tehtäväkentän muutosten myötä. Kuntataloutta on kuitenkin vuosina 2020-2021 vahvistanut valtion koronaepidemiaan liittyvä tuki. Kevään kuntatalousohjelmassa määritellysti valtio on

sitoutunut korvaamaan kunnille koronaepidemiasta ja Ukrainasta sotaa paenneiden henkilöiden palveluista aiheutuvat lisäkulut. Osa tuesta on jo mukana kuntatalouden kehitysarviossa. Myös laajenevat tehtävät ja verotuottovaikutukset korvataan. Näin ollen valtion toimien yhteisvaikutus kuntatalouteen on vuonna 2023 lähes neutraali.

Kuntatalouden kehitysarvio on vahvistunut aiempiin arvioihin verrattuna ja tämän hetken arvion mukaan vuosikate kattaa poistot sekä nettoinvestoinnit. Kuntatalous vahvistuu poikkeuksellisesti verojen tilitysrytmistä johtuen; verohännät heiluttavat kuntatalouden ennustetta positiivisemmaksi, kuin se oikeasti on. Kuntaliitto muistuttaa, että kuntatalous on kuitenkin rakenteellisesti yhä alijäämäinen. Kaikkia investointitarpeita ei pystytä kunnissa rahoittamaan juoksevilla tuloilla.

Vuosi 2023 on kuntatalouden näkökulmasta hyvin poikkeuksellinen sote-uudistuksen myötä, kun sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävät siirtyvät kunnilta hyvinvointialueille. Kuntatalouden näkökulmasta vaikutukset kohdistuvat erityisesti käyttötalouteen käyttötaloustulojen ja -menojen tason ja rakenteen muuttumisen myötä. Kuntien olemassa olevat ja uudet investoinnit tulee kattaa aiempaa pienemmillä tuloilla, minkä seurauksena lainamäärä kasvaa. Sote-uudistuksessa kunnallisveroprosenttia leikataan 12,64 %-yksikköä vuodesta 2022.

3) Kuntatalouden ennusteet

Kuntaliiton tämänhetkisten valtakunnallisten ennusteiden mukaan kuntatalouden toimintatulot laskevat vuonna 2022. Kuntatalouden toimintakate heikkenee vuonna 2022 noin 4,5 prosenttia vuoteen 2021 verrattuna. Tulevien vuosien kehitys on arvioitu maltillisemmaksi. Verotulot kasvavat vuonna 2023 aiempien verohäntien vuoksi. Vuonna 2024 verotulot laskevat.

Kuntien ja kuntayhtymien toimintatulojen muutosarvio:

v. 2022 -5,8 %

v. 2023 -30,1 % (Sote-uudistus vähentää kuntien toimintatuottoja.)

v. 2024 2,1 %

v. 2025 1,0 %

Kuntien ja kuntayhtymien toimintamenojen muutosarvio: v. 2022 1,8 %

v. 2023 -53,9 % (Sote-uudistus vähentää kuntien toimintakuluja.)

v. 2024 2,1 %

v. 2025 1,9 %

Kuntien ja kuntayhtymien valtionosuuksien muutosarvio:

v. 2022 7,2 %

v. 2023 -65,3 %

v. 2024 1,0 %

v. 2025 1,7 %

(Lähde: Kuntaliitto 13.4.2022, Tilastokeskus, Vm Kuntatalousohjelma)

4) Loimaan kaupungin taloudellinen tilanne

Loimaan kaupungin talousarvio vuodelle 2022 valmisteltiin 0 tulokseksi.

Loimaan kaupungin vuoden 2021 taloudellinen kehitys mukaili yleisesti kuntakentällä tapahtunutta kehitystä. Loimaan kaupungin tulos, 2,8 milj. euroa, oli usean muun kunnan tavoin positiivinen, vaikka korona kasvattikin toimintamenoja voimakkaasti. Ilman valtion koronatukia, muita korona-avustuksia ja parantuneita verotuloja kaupungin tulos olisi ollut alijäämäinen. Lisäksi sote-uudistuksen myötä tuloja ja menoja siirtyy hyvinvointialueelle, mutta kunnalle jää hoidettavakseen lainat ja tulevat investoinnit aiempaa pienemmällä tulorahoituksella. Näin ollen toiminnan ja talouden tasapainon huolellinen analysointi ja kulutason pitäminen maltillisena on myös tulevaisuudessa kunnan talouden pitkäaikaisen tasapainon saavuttamiseksi ja rakenteellisen alijäämän välttämiseksi ensiarvoisen tärkeää. Talouden tasapainottaminen, tuottojen ja kulujen tasapainon sekä talouden pitkäaikaisen tasapainon saavuttaminen on merkityksellistä, jotta voidaan turvata palvelutuotanto ja jotta voidaan mahdollistaa tulevaisuuden investointeja.

Tämänhetkisten taustatietojen valossa kaupungin vuoden 2022 tulosennuste on toteumassa talousarvion mukaisesti. Vastaavien viranhaltijoiden arvioimat, lautakuntien yhteenlasketut ennustetiedot sekä Kuntaliiton veroennuste huomioiden, kaupungin tulosennuste on 0 euroa. Tulosennusteeseen vaikuttaa merkittävimmin verotuloennusteen paraneminen ja erikoissairaanhoidon kulujen pieneneminen. Kuntaliiton huhtikuussa julkaistun verokehikon mukaan kaupungin verotuloennuste on noin 1,2 miljoonaa euroa alkuperäistä talousarviota parempi. Kuntaliiton veroennustekehikko päivitetään heinä-elokuun aikana. Tämänhetkinen maailman tilanne aiheuttaa epävarmuutta talouteen ja talouden ennustamiseen sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Kaupungin tulosennustetta päivitetään sitä mukaa, kun uutta päivitettyä tietoa on saatavilla.

5) Talousarviokehys

Talousarviokehysten pohjalla on vuoden 2022 muutettu talousarvio sekä tämänhetkinen ennuste vuoden 2022 tuloksesta.

Palvelualojen tulee pyrkiä mahdollisimman pieneen kulukasvuun niiden kuluerien osalta, joita ei ole erikseen säädely, jotta on mahdollista toteuttaa säädelyt (esim. työntekijämitoitus) ja välttämättömät toiminnalliset muutokset (esim. tarpeelliset järjestelmä uudistukset).

Palvelualat ovat arvioineet sote-uudistuksen vaikutuksia toiminnallisissa muutoksissa. Suuri osa sosiaali- ja terveyspalveluiden nykyisistä tuotoista ja kuluista poistuu kaupungin tuotto- ja kulurakenteesta. Sote-uudistuksen myötä palo- ja pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyy hyvinvointialueelle.

Käyttötalouden kustannuksiin vaikuttavat toiminnallisten muutosten lisäksi kunta-alan palkkojen korotukset. Kunta-ala on päässyt sopimukseen uusista työ- ja virkaehtosopimuksesta 2022 - 2025. Sopimuskausi on 1.5.2022–30.4.2025. Kolmen vuoden sopimuskaudella työvoimakustannukset nousevat korkoa korolle laskien

keskimäärin 8,79 prosenttia. Vuonna 2022 kustannukset nousevat keskimäärin 1,76 prosenttia eli noin 392 miljoonaa euroa. Vuonna 2023 nousua on vähintään keskimäärin 3,05 prosenttia (noin 691 miljoonaa euroa) ja vuonna 2024 vähintään keskimäärin 3,11 prosenttia (noin 725 miljoonaa euroa).

Verotulot arvioidaan Kuntaliiton verotuloennusteen perusteella. Kehyksessä käytettävissä oleva viimeisin verotuloennuste on päivitetty huhtikuussa 2022. Kuntaliiton asiantuntijoiden mukaan verotuloennusteet tullaan päivittämään heinä-elokuun aikana. Kunnan verotuloennustetta päivitetään ajantasaisesti.

Valtionosuudet arvioidaan Kuntaliiton ennakkollisten valtionosuuslaskelmien mukaisina. Valtakunnallisten valtionosuuslaskelmien muuttuessa myös kunnan valtionosuuksien määrää päivitetään ajantasaisesti.

Suomen hallituksen budjettiriihi on ke 31.8. – to 1.9.2022. Budjettiriihen päätöksistä aiheutuvat vaikutukset tulee huomioida toimialojen talousarvion laadinnassa mahdollisena kehyyksen ylityksenä ja/tai alituksenä.

Kehystä tarkennetaan tarvittaessa elo-syyskuussa.

Loimaan kaupunki

Tuloslaskelma 1000 €	TP 2021	TA 2022	ENN2022	TAE2023
Ulkoiset tuotot ja kulut				
Toimintatuotot	16 700	13 800	13 900	7 535
Toimintakulut	-114 700	-116 000	-116 500	-43 550
Toimintakate	-98 000	-102 200	-102 600	-36 015
Vuosikate	6 930	3 600	3 600	6 900
Oletettu tulos	2 800	0	0	3 200
Taseen yli- ja alijäämä	-5 824	-5 824	-5 824	-2 624

Taulukkoa päivitetään, mikäli taustatietoihin tulee muutoksia.

Verotuloennusteen ja valtionosuusennusteen mukaan vuoden 2023 tulos on 3,2 miljoonaa euroa. Valtionosuusarvio 13 milj. euroa ja verotuloarvio 29 milj. euroa.

Lautakunta-kohtainen kehys

1 000 €

	Tuotot	Kulut	Netto
Kaupunginvaltuusto		-66	-66
Tarkastuslautakunta		-34	-34
Vaalilautakunta	25	-50	-25
Kaupunginhallitus	810	-7 000	-6 190
*Konsernijohto	280	-4 000	-3 720
*Elinvoima	530	-3 000	-2 470
Sivistyslautakunta	2 500	-24 500	-22 000
Elinympäristölautakunta	4 200	-11 900	-7 700
Koko kaupunki	7 535	-43 550	-36 015

Palkankorotus 3,05 % + 1,4 milj. € (laskettu henkilöstökulut yhteensä summista)

Sote-kiinteistövuokratuotot + 2 milj. €

Sote it kulut, 2 m it Oy, -1 milj. €

Hyvinvointilautakunnan henkilöstökulut -545 000€

Hyvinvointilautakunnan sisäiset vuokratulot talousarviossa 1,3 milj. €

6) Talousarviorakenne

Vuoden 2023 talousarviota ja 2024-2025 taloussuunnitelman rakennetta uudistetaan siten että hyvinvointilautakunta poistuu rakenteesta.

Talousarvion sitovuustasot

Valtuustoon nähden sitovat tasot ovat:

Käyttötalous

Kaupunginvaltuusto

Tarkastuslautakunta

Keskusvaalilautakunta

Kaupunginhallitus

konsernijohto

elinvoima sis. työllisyyspalvelut

Sivistysvaliokunta

varhaiskasvatus

perusopetus ja keskiasteen koulutus

vapaa-aikapalvelut

Elinympäristövaliokunta
tekniikka- ja ympäristöpalvelut

Loimaan Vesi-liikelaitos

Investoinnit
Toimielimittäin, hankkeittain ja hankeryhmittäin

Tuloslaskelma
verotulot ja valtionosuudet
rahoitustuotot ja rahoituskulut
satunnaiset tuotot ja kulut

Rahoituslaskelma
antolainasaamisten muutos
pitkä- ja lyhytaikaisten lainojen muutos

Määrärahat ovat bruttomääräisiä. Loimaan Vesi-liikelaitos on kohderahoitteinen ja muut yksiköt ovat budjettirahoitteisia.

7) Investoinnit

Investointeihin varataan määrärahat (alv 0 %) hankekohtaisina tai hankeryhmäkohtaisina investoinnin kokonaiskustannusarvion mukaan.

Investointiosassa esitetyistä hankkeista, jotka ylittävät 60 000 euroa, tulee tehdä erillinen hankesuunnitelma. Hankesuunnitelmat tulee tallentaa hakemistoon L:\tietopankki\Talous\Talousarviot\Talousarvio2023 ja tas2024-2025\Investoinnit ja investointihankkeet 9.9.2022 mennessä.

- Investointiosan rakennushankkeiden osalta laatii elinympäristölautakunta -lautakuntien on tehtävä rakentamishankkeiden investointiehdotukset yhteistyössä teknisen lautakunnan kanssa viimeistään elokuussa 2022.
- Investointiosan IT-hankkeet tulee toimittaa digipalvelupäällikkö Jari Suvilalle viimeistään 9.9.2022.
- teknisen toimen on tehtävä esitys talousarvioon sisältyvästä rakentamishankkeesta viimeistään 9.9.2022 ja toimitettava se talousjohtajalle.

Investointihankkeista on määrärahaesityksen lisäksi esitettävä kokonaiskustannusarviot.

Investointiosaan ei saa sisällyttää määrärahaesityksiä, jotka eivät lisää kaupungin omaisuutta (esim. avustukset yksityisille). Investointiosaan budjetoidaan kiinteistöjen peruskorjaukset, jotka lisäävät kiinteistön käyttöomaisuusarvoa.

Kunnossapitohankkeet kuuluvat käyttötalousosaan.

Omina hankkeina käsitellään alla olevan taulukon mukaan ne hankkeet, joiden kokonaiskustannusarvio on yli 60 000 tai 150 000 euroa. Hankekohtaisen määrärahan raja-arvot 150 000 ja 60 000 euroa ovat samat kuin voimassa olevat kansalliset kynnsarvot.

Tätä pienemmät hankkeet esitetään ryhmässä muut hankkeet. Investointiosan tuloarviona esitetään arvioidut valtion ja muiden yhteisöjen rahoitusosuudet investointeihin. Jos investointien valtionosuutta maksetaan jälkirahoitteisena, se otetaan kunnan talousarvioon bruttoperiaatteella (koko summa ko. vuodelle) sekä investointiosaan että rahoitusosaan.

	Hankekohtainen	Hankeryhmittäinen
Aineettomat hyödykkeet	yli 60 000 euroa	alle 60 000 euroa
Maa- ja vesialueet	yli 150 000 euroa	alle 150 000 euroa
Asuinrakennukset	yli 150 000 euroa	alle 150 000 euroa
Muut rakennukset	yli 150 000 euroa	alle 150 000 euroa
Julkinen käyttöomaisuus	yli 150 000 euroa	alle 150 000 euroa
Kuljetusvälineet	yli 60 000 euroa	alle 60 000 euroa
Muut koneet ja kalusto	yli 60 000 euroa	alle 60 000 euroa
Muut aineelliset hyödykkeet	yli 60 000 euroa	alle 60 000 euroa
Käyttöomaisuusarvopaperit	yli 60 000 euroa	alle 60 000 euroa

Aktivointiraja investoinneista, jotka kuuluvat investointiosaan on 10 000 euroa. Käyttöomaisuusarvopaperit, osuudet ja osakkuudet sekä maa- ja vesialueet on aina aktivoitava käyttöomaisuuteen.

Hankekohtainen määräraha on suoraan toteuttajaa sitova ja vuosikohtainen määrärahamuutos on aina vietävä valtuuston hyväksyttäväksi. Vuosittaisen talousarvion lisäksi on pysyttävä myös hankekohtaisen kokonaiskustannusarvion sisällä. Hankekohtainen kokonaiskustannusarvio on usein jaettu usealle toteuttamisvuodelle.

Hankeryhmittäinen määräraha sitoo valtuustoon nähden ryhmätasolla, toteuttaja voi omaa toimintayksikköään sitovien säännöksiensä puitteissa tehdä muutoksia hankeryhmän sisällä, kunhan ko. hankeryhmän yhteenlaskettu kokonaismääräraha ei ylitä.

8) Henkilöstö

Kehyksessä palkkoja on korotettu 3,05 prosentilla. Käytetään v. 2023 budjetin laadinnassa 3,05 % korotuksia ja 2024 budjetissa 3,11 % korotuksia.

Henkilöstön lisäykset ovat sallittuja ainoastaan pakottavista syistä. Myös avoimiksi tulevien vakanssien kohdalla on pohdittava mahdollisuutta uudelleen järjestää tehtävät siten, ettei vakanssia tarvitse täyttää uudelleen. Toimialojen tulee huomioida henkilöstökuluja syötettäessä budjettiin mahdolliset sijaistamisen aiheuttamat palkkakulut. Mikäli palkkoja siirretään kustannuspaikoilta toiselle vuodesta 2022 poikkeavalla tavalla, tulee muutokset ilmoittaa ESS F:n kautta palkkatoimistoon ja talousjohtajalle. Myös muut henkilömuutokset tulee ilmoittaa.

Eläkemenoperusteiset- ja varhe-maksut kohdennetaan aiheuttamisperiaatteella suoraan kustannuspaikoille keskitetysti. Ennakkotieto vuodelle 2023 ei ole vielä käytettävissä. Siihen asti budjetissa pidetään vuoden 2022 luvut. Palkkakuluja syötettäessä korotetaan palkkakuluja 3,05 prosentilla vuoden 2022 tasosta. Palkkakulutietojen tarkistusta varten pyydä henkilöstökululistat palkkahallinnosta. Sosiaalimaksut ajetaan palkkakulujen syöttämisen jälkeen keskitetysti taloushallinnossa. Tästä sovitaan erikseen. Siihen asti anna olla vanhat luvut pohjalla.

Ennen lukujen syöttöä vuoden 2023 talousarviopohjat avataan keskitetysti Pro Economicaan.

9) Sisäiset laskutuserät ja vyörytettävät erät

Sisäinen laskutus on palveluyksiköiden ja tukipalveluyksiköiden järjestelmä, jossa sisäisistä palveluista laskutetaan etukäteen määriteltujen kiinteiden hintojen perusteella tai automatisoitavissa olevien kustannustenjakoperiaatteiden mukaan. Sisäiset erät talousarviovaiheessa erotetaan ulkoisista tapahtumista, jotta ulkoinen tuloslaskelma voidaan esittää.

Sisäiset eli kaupungin usean yksikön yhteiset erät voidaan käsitellä:
menonsiirtokirjauksina
vyörytyksenä
sisäisinä vuokrina

Konsernihallinnon keskitetyt ja palvelualoille vyörytettävät palvelut ovat:
keskitetyt toimistopalvelut
keskitetyt it-palvelut

Näissä palveluissa vyörytysperusteena on budjetoitu palkka kustannuspaikoittain.

Elinympäristövaliokunta vyöryttää ja laskuttaa omilla perusteillaan:
kiinteistöhuollon,
siivouksen,
ruokahuollon ja

kuljetuksen kustannukset.

Palvelualat maksavat lisäksi käytössään olevista toimitiloistaan sisäistä vuokraa.

Kiinteistöhuollon hallinnon kustannukset vyörytetään ennen laskutusta kiinteistöjen kustannuspaikoille ja sen jälkeen vuokratilakustannus lasketaan käytössä olevien neliöiden mukaan. Laitosmiesten tunnit on jaettu eri kiinteistöille kiinteistöhuollon mitoituksen mukaan käyttäen laitosmiehestä 24 euron keskituntihintaa ja muut kustannukset aiheuttamisperiaatteen mukaan. Vuokratilakustannuksessa on huomioitu poistot. Sisäinen vuokratilakustannus ei ole vertailukelpoinen ulkopuolisten toimijoiden kanssa, koska vuokrasta puuttuu pääomavuokratilakustannukseen kuuluva korjauskustannus.

Ruokahuollon kustannukset vyörytetään kustannuspaikoille suoriteperusteisesti sovittujen suoritemäärien mukaan. Mukana ruokahuollon kustannuksissa ei ole keittiön vuokratilakustannus. Kyseinen kustannus on kohdennettu suoraan palvelualueiden kustannuspaikoille ja löytyy kiinteistöjen vuokramenosta.

Siivouspalveluiden kustannuksista vyörytetään palkkakulut työaikajoon mukaan kustannuspaikoille ja muut kustannukset tiliöidään aiheutumisperusteen mukaan suoraan siivottavien tilojen kustannuspaikoille ja sieltä ne vyörytetään siivottavien neliöiden mukaan tilojen käyttäjien kustannuspaikoille.

Sisäiset menot ja sisäiset tulot ovat aina käyttötalospuolella yhtä suuret, tulovaikutusta niillä ei ole.

Taloustilastouudistuksen vuoksi hallinnon vyörytyksiin on tullut muutoksia. Nämä tekijät tulee huomioida talousarviota tehtäessä.

10) Poistot

Poistot on budjetoitu suunnitelmapoistojen määräisinä. Poistoja laskettaessa noudatetaan valtuuston 27.5.2013 hyväksymää poistosuunnitelmaa. Kaupungin käytöstä poistuvien rakennusten jäännösarvopoistot on myös ennakoitava talousarviossa.

11) Arvonlisävero

Määrärahat esitetään ilman arvonlisäveroa lukuun ottamatta vähennysrajoitteisia toimintoja, joiden osalta arvonlisävero sisällytetään menoihin.

12) Kokouspalkkiot

Maksetaan voimassa olevan hallintosäännön 154 §:n mukaisesti.

13) Tietohallintoon liittyvät menot

IT-hankinnat kootaan pääsääntöisesti kaupunginhallituksen talousarvioon. Ne valmistellaan yhteistyössä IT-yksikön kanssa.

Rutiinihankintoja laajemmista kehittämishankkeista tulee tehdä projektikuvaus sekä kannattavuuslaskelma tai muu selvitys hyöty- ja kustannusvaikutuksista.

14) Riskien hallinta ja sisäinen tarkistus

Riskienhallinta ja sisäinen tarkastus on osa jokapäiväistä toimintaamme.

Kaupungissa voimassa oleva sisäisen valvonnan ja riskienhallinnon ohje on hyväksytty valtuustossa 27.9.2021. Suosituksen mukaan talousarviolaadinnan yhteydessä tulee riskit arvioida kokonaisuudessaan ja kirjata olennaisimmat riskit talousarvioon. Talousarvion 2023 laadinnan yhteydessä riskit arvioidaan uuden ohjeessa annetun käytännön mukaisesti. Riskien kartoitus tehdään Targetor-ohjelmalla.

Loimaan kaupunki on linjannut arvioivansa riskejä ja epävarmuustekijöitä neljässä pääluokassa.

Strategiset riskit

- toimintaympäristö,
- asiakasympäristö,
- ympäristö,
- kilpailutilanteet,
- asukkaiden terveys,
- suuronnettomuudet,
- poliittiset riskit,
- lainsäädäntöön liittyvät riskit

Taloudelliset riskit

- verotulojen ja valtionosuuksien muutokset,
- rahoitus- ja korkoriskit,
- investointiriskit
- takaus- ja vakuutusriskit

Toiminnalliset riskit

- toiminnan suunnitteluun, - kehittämiseen,
- johtamiseen,
- hyvän hallintotavan noudattamatta jättämiseen,
- henkilöstöön,
- organisaatorakenteeseen,
- infran toimivuuteen,
- sopimuksiin,
- hankintoihin,
- omaisuuteen,
- viestintään ja sidosryhmiin liittyviä riskejä

Vahinkoriskit

- henkilöriskit,
- omaisuusriskit,
- ympäristöriskit,
- kuntalaisiin kohdistuvat riskit,
- vastuuriskit,
- keskeytysriskit
- rikollisten toimintojen aiheuttamat riskit.

Lisäksi Loimaan kaupungissa toteutetaan lakisääteistä työsuojelullisten ja valmiuteen liittyvää riskiarviointia.

15)Konserniohjaus

Kaupunkikonserni on kaupungin tai yhden tai useamman muun yhteisön muodostama taloudellinen kokonaisuus, jossa kaupungilla on yksin tai yhdessä muiden kaupunkikonserniin kuuluvien yhteisöjen kanssa määräysvalta.

Sisäinen konserni:

Loimaan Vesi on liiketoimintaa harjoittava kunnallinen liikelaitos, jolla on muita toimintayksikköjä itsenäisempi asema. Loimaan Vesi-liikelaitos kuuluu kaupungin sisäiseen konserniin.

Ulkoinen konserni:

Ulkoiseen konserniin kuuluvat ne tytäryhteisöt, joissa kaupungilla on määräysvalta (yli 50 %) ja kaupungin palveluja tuottavat kuntayhtymät omistusosuuksien suhteessa. Liikelaitosten ja tytäryhtiöiden on otettava huomioon kaupunkistrategian tavoitteet ja laadittava vuosille 2023–2025 tulos- ja rahoituslaskelmat siten, että konsernin taloutta ei heikennetä ja kukin yhteisö tekee positiivisen tuloksen. Muista tavoitteista neuvotellaan erikseen.

Liikelaitos

Sekä valtuusto että johtokunta voivat asettaa liikelaitokselle sitovia tavoitteita. Liikelaitokselle asetettavat tavoitteet ovat ensisijaisesti tuotantotavoitteita. Liikelaitoksen tulos-, investointi- ja rahoitusbudjeteissa menojen ja tulojen sitovuus määrätään sekä valtuuston, että johtokunnan suhteen. Liikelaitoksen tulojen tulee suunnittelukaudella kattaa toiminnan kustannukset.

Pitkällä aikavälillä tulo-rahoituksella pitää kattaa myös investoinnit siltä osin kuin niitä ei rahoiteta omapääoma-ehdoilla rahoituksella. Loimaan Veden suunnittelukaudella 2023–2025 ylläpidettävä maksu- ja taksatasoa, jolla voidaan pitkällä aikavälillä kattaa liikelaitoksen investoinnit, toimitilojen leasing-vuokratkustannukset ja toiminnan operatiiviset kustannukset. Loimaan Vesi -liikelaitoksen maksutuottoihin on konsernitasolla varattu korotuksia tuleville vuosille.

Tytäryhtiöt

Omistajaohjauksella huolehditaan, että tytäryhteisöjen toiminnassa otetaan huomioon kuntakonsernin kokonaisuus. Vuotuinen konsernitavoite asunto- ja kiinteistöpoliittisille yhtiöille on tullut tytäryhteisöjen kannattavuuden tehostaminen ja konsernin korjausrakentamisen omarahoitusosuudenparantaminen ja korjausvelan hallinta.

Kuntayhtymät

Konserniohjauksen piiriin kuuluu myös kaupungin suhde kuntayhtymiin. Kuntien ja kuntayhtymien talouden yhteen sovittelua helpottaa alijäämien kattamisvelvollisuuden ulottuminen myös kuntayhtymiin.

16) Muuta huomioitavaa

Vertailutiedot

Asukaslukuna käytetään vuoden 31.12.2021 lopun asukasmäärää 15 628.

Talousarviota laadittaessa menot ja tulot tulee kohdistaa oikeisiin tiliryhmiin. Lisätietoja antaa talousjohtaja Katja Mäkelä, katja.makela@loimaa.fi.